

9/
ACC. N:R. M. 10171: 1-4

Landskap: Skåne Upptecknat av: teol. stud. N. A. Svensson
Härad: Norra Åsbo Adress: box 316, Örkelljunga
Socken: Örkelljunga Berättat av: änkefru Hilda Nilsson
Uppteckningsår: 1946. Född år 1863 i Lemmeshult Ö-a.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör kyrksägen s. 1.
bäckamannen s. 1.
hästarumpor s. 1.
lantmätare som gå igen och ägostrider s. 2.
fosterfördrivning s. 2.
myringar s. 3.
julaknuda och julasmällar s. 4.

Skriv endast på denna sida!

1. M. 10171:1

Berättarinnan är född i Lemmeshult i norra delen av socknen. Vis-
tades i hemmet i 26 år och slet strängt. Flyttade 1900 till Ring-
arp.-Berättar realsitiskt på typiskt bygdemål.

När man skulle bygga kyrka i Örkelljunga socken kivade bön-
derna om var kyrkan skulle ligga. Uppsockningarna ville ha den i
sina byar och Ringarparna längre neråt. För att få platsen bestämd
gick man tillväga på följande sätt: man skaffa en bark (björk) me
rod pau o satte den i ogedoch lad tvau tvillingstuda gau hort di
ville, oc där de la sej skulle körkan byggas.- Följande mären hit-
ta man studarna, o där dom lau ble körkan osså böjd. Men där studar-
na lau där va klippt en liden bid au öronen på dom. Så fick de ^(: zidaren) nam-
net Orkelljunga.

Förr i världen syntes bäckamannen ofta. Han "språng i bäckar-
na o ljuste". Många blai rädda for honom. "-- Bäckamanshästen hade
en så grann svans.

Pågarna brukade ofta knycka tagel ur hästarumpor. Man bruka-
de ta taglet inne i rumpan. Men man fick akta sej så att bönderna
inte såg det.- Men ibland hände det att mycket granna hästar beta-
de nere vid åarna särskilt invid någon kvarn. Att knycka tagel ur
sådana hästar var mycket farligt. För man menade, att man följde
med sådana hästar om man rörde vid dom.

2.

M. 10171:2.

Vid gränsdragningar förr i tiden var det ofta mycket bråk. Det hände ofta att lantmätarna fick gå med pistöl på sig för att ej bli överfallna.-- När de hade dött gick de ofta igen. Då kunde man höra deras kedjor rassla vid stengårderna. Det var lantmätarna som hade mätt fel och inte kunde få ro i sina gravar utan gick ut och mätte om ägorna. ---- När man skulle mäta upp gränsen mellan Örskelljunga och Oderljunga socknar hände följande! En som skulle hjälpa lantmätaren tog jor å la i träskorna å när han så kom lant förbå gränsen ing i Oderljunga socken sa han att han sto på Orkel- ljunga jor. Gränsen blai så falsker! ---- I flinka hade ett hemman delats mellan två söner, men de kivade ständigt om gränserna. Den ene byggde en stor länga över märkesstenen för att dölja densamma. Lantmätaren tillkallades och han letade och letade efter gränsstenen. Slutligen gick han efter hela ägo gränsen och kom så rakt på ladan. Han gick in och visade slutligen på en sten i grundmuren och sade att här hade han funnit gränsstenen, varför den försigkomne bonden, som byggt ladan över stenen inte kunde lura sin broder den gången.

Fosterfördrivning är inget nytt påfund. Fru Nilsson berättar att i hennes barndom bodde en "käring på Sköven" som ofta anlita- des för detta änamål. När hon dog gick hon igen. Eftersom hon hade gjort av med så många små barn som inte var födda. När hon var död

forts.

3M.10171:3.

vågade ingen bo i hennes stuga. Tills slut vågade emellertid en kvinna bo där. När man frågade henne hur det var att ligga i stugan svarade hon att hon "va ente rädder, men de e ett redit spögehie. Hon kommer en ynka gång å koster penga i kåberkrused onge bored." (pengar som käringen fått i betalning för fosterfördrivningar). - Min mans syster ginge om ettemidan åppe på Sköven å passa kreg. Hon brugte då han en strompa me se, som hon bång pau. Så va där en stor floe. Å nar hong sau saue i floen sau hong en massa smau nadena barn. Somma va tvillinga å dai hülle varnra i hannen. Men ette dom kom ain stor sårter hong. - De va foster som käringen hade gjort au me. Men sen min mans syter hade fått se de vaugte hon allri gau did mer. - Många fruor döe me sin de hade vaed hos käringen på Sköven."

Myringar fanns det förr gott om. Man trodde att det var västgötar och andra vägfarande som hade mycket pengar med sig och som under sina färder hade blivit överfallna och mördade. - Det kunde också vara stupade krigare. I kulna nätter brukade de skrika. "I Ljungaskog borja dai en gång skriga holiands. Ja trodde fost de va en vaktepau som mota pau kregen. Men de begreb ja sin att de ente va. Ja blai holiands rädder å så rädder ad ja tordes ente bara gau. Men de blai nermorkt å ja trodes ente gau him. Jag blai darfor pau ain gaur i Ljungaskog pau nätten."

4. M. 10171:4.

En av de vanlågaste julsederna var i Örkelljunga socken att kasta "julaknuda". Detta tillgick så att man samlade olika ting, t.ex. skrälle, spetsar i ett knyte. På julaftonen sprang man så omkring i gårdarna och passade på vid ett tillfälle t.ex. när folket var ute i kökket, att öppna stugudörren och kasta in knudan. Men sedan gällde det att springa iväg, så att man inte blev upptäckt.

Vid jultiden var det mycket vanligt att skjuta "julasmälla". Man brukade för ändamålet en s.k. puffert. En slags bössa med kort mynning, vilken laddades med löst krut. Även här gällde det att ej bli upptäckt. Skämtet var ju ganska oskyldigt, men inte förty kunde olyckor hända. Fru Nilsson berättar att hennes föräldrahem en julafton brann ner genom ett sådant skott. Vid 10-11 tiden på kvällen när man kokte gröten var det plötsligt någon som rusade ut ur en skogsdunge och sköt en julasmäll rakt upp mot lejden. Eftersom taket var av halm, och där låg fullt med "fjela" tände skottet, men elden tog aldrig fart förrän vid tvåtiden på natten, då familjen väcktes av grannarna. Huset stod då i ljusan låga. -- En annan historia är vem det var som sköt. Fru Nilsson vill inte låta den gå vidare.